

ROSES

DESAPAREGUDA

Josep M. Barris - Pol Meseguer

ROSES

DESAPAREGUDA

 efadós®

Ajuntament de Roses
www.roses.cat

ROSES

DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020

© dels textos: Josep M. Barris Ruset

© dels textos: Pol Meseguer Bell

© del pròleg: Toni Martínez Martínez

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Roses
Arxiu Municipal de Roses

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Valentí Fargnoli Annetta / AMR - Col·lecció Fundació
Roses Història i Natura

Fotografia de la portadella:

Benet Fonolleras Brunet / AMR - Col·lecció
Benet Fonolleras

Acrònims:

AMR (Arxiu Municipal de Roses)
CRDI (Centre de Recerca i Difusió de la Imatge)
ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)
IEFC (Institut d'Estudis fotogràfics de Catalunya)

ISBN 978-84-17432-77-5

DL B-2227-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

La memòria del present

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Mirar el passat per veure el futur

Pàg. 12

LA VILA

Els carrers i la gent

Pàg. 74

EL FRONT MARÍTIM

Entre el mar i l'economia

Pàg. 136

EL TERRITORI

El gran espai

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LA MEMÒRIA DEL PRESENT

Toni Martínez Martínez, historiador de l'art

Ales societats tradicionals, el paisatge acompanyava la vida de les persones. Era el decorat on es representava la tragèdia humana, i també les seves alegries. Com la mateixa tradició, el paisatge donava forma i sentit, educava i socialitzava la comunitat. Sempre present, feia de pont entre la vella i la nova generació, entre el vell i el nou món.

El petit poble de Roses era, doncs, l'espai de referència, el lloc on esdevenien les històries que posteriorment s'explicaven als nens, on naixien els motius de les famílies, les baralles veïnals i els amors eterns. Els carrers i les famílies pertanyien als barris, i aquests, al poble.

Tot i els canvis progressius fruit del desenvolupament, el paisatge conformava una fesomia plena de rastres, de records compartits, de comunió, que a poc a poc anaven cosint els homes a la terra. Els homes naixien,

vivien i treballaven en una terra, en un espai que no era solament paisatge.

Però amb l'arribada del progrés, dels canvis productius i de la transformació de la societat de consum, de les vacances pagades, de les segones residències i del turisme de masses, el poble canviaria radicalment. Cal no oblidar que és gràcies a aquest procés de transformació que es crea la Roses actual, però el preu va ser la desaparició dels referents, la desmemòria i el perill de l'oblit.

La mirada que aquest llibre proposa, dividida en diferents espais, no ha de ser simplement una mirada nostàlgica: els paradisos perduts són sempre bells, però inútils. Tanmateix, el llibre ha de servir per lluitar contra aquesta desmemòria, per donar eines per mostrar a les noves generacions allò que es va guanyar i allò que es va perdre.

BENET BONOLLERAS BRUNET / AMIR - Col·lecció BENET FONOLLERAS BRUNET

Introducció

MIRAR EL PASSAT PER VEURE EL FUTUR

Josep Maria Barris Ruset i Pol Meseguer Bell, historiadors i arxivers

El pas del temps provoca inexorablement la desaparició de les poblacions tal com les han conegudes els nostres avantpassats. La gent, els costums, els carrers, els accidents naturals, tot canvia. La fotografia ha permès, des de mitjan segle XIX, que aquests canvis constants i inevitables quedin registrats en la memòria col·lectiva a través de negatius i positius conservats en arxius i calaixeres familiars.

Primer de tot, cal valorar la tasca dels arxius públics i, sobretot, el paper dels veïns i veïnes que dipositen, cada vegada més i cada vegada amb més convenciment, les seves

col·leccions fotogràfiques en centres públics per al gaudi de tota la ciutadania. El paper actual de la fotografia, que testimonia tots els fets de la vida quotidiana de la majoria de la població, una cosa mai vista abans, ha creat la necessitat de documentar el més acuradament possible el passat de la col·lectivitat que ens ha precedit. Ara bé, sense la voluntat desinteressada dels particulars de cedir aquest tresor col·lectiu, la riquesa de la memòria visual, que sempre és molt immediata i sensible, esdevindria només boira, segurament perduda per sempre més.

Garantida la municció, s'imposava explicar aquella Roses que ha desaparegut, que ha canviat sota l'ímpetu dels temps. El criteri cronològic bàsic, el límit, la frontera, es

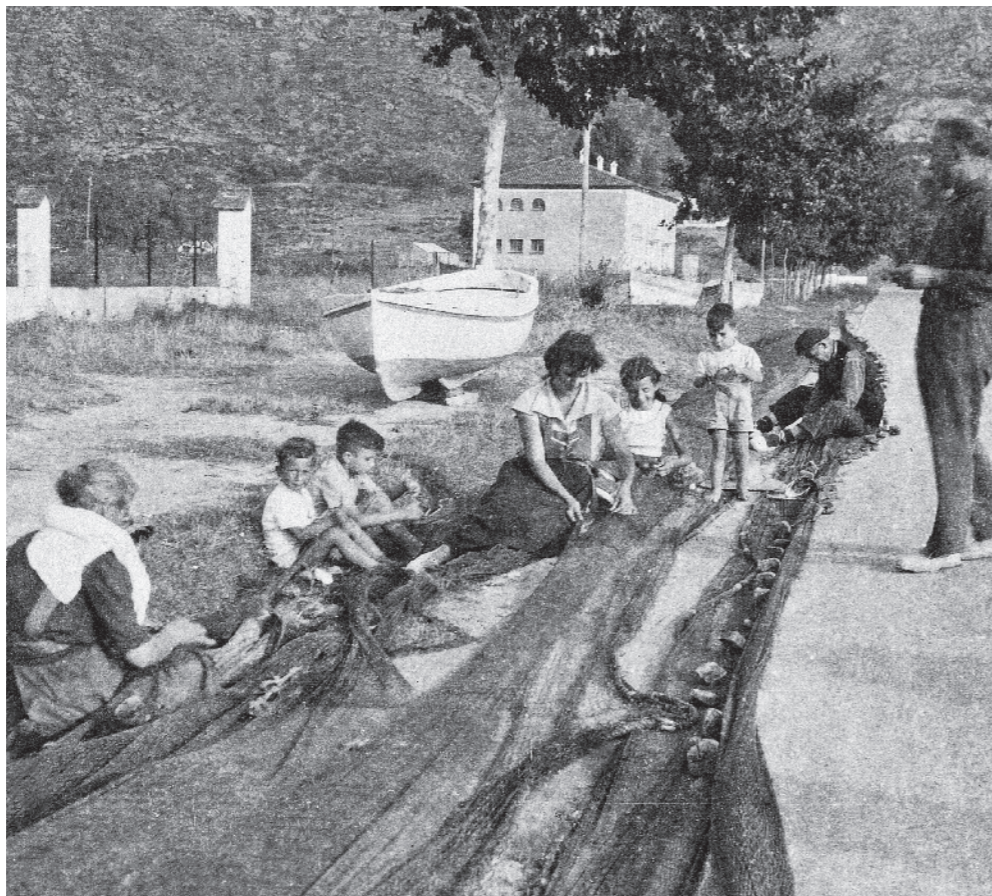
JOSEP GASPAR SERRA / ICGC - Fons GASPAR

ROSES A VISTA D'OCELL

A la pàgina anterior, vista aèria de Roses, presa l'any 1929, estesa davant la seva badia. Es distingeixen perfectament els dos grans barris, Roses i la Punta, separats per la riera Ginjolers, l'autèntica espina dorsal de la població. Al fons, la zona portuària recorda la importància del mar, font de riquesa i via de comunicació.

'REMENDANT XERXES'

L'evolució econòmica i social de la vila ha fet desaparèixer una imatge típica de Roses fins als anys vuitanta del segle xx, les xarxes esteses i les dones *remendant-les*. En aquesta pàgina, la família Verdalgues *remenda* el seu art l'any 1950.

AUTOR DESCONEGUT / AMR - Col·lecció FAMÍLIA GUERRA-SALAMÓ

va establir en el moment de la gran revolució econòmica i social de la segona meitat del segle xx: la irrupció del turisme de masses, la revolució turística que va modificar de soca-rel moltes de les estructures sobre les quals es basava l'edifici rosinc. Documentar una Roses ja clàssica, que vivia del comerç de cabotatge, que maldava per superar la crisi agrícola del darrer terç del segle XIX i que cercava –i sovint no trobava– un model de creixement econòmic viable, però també plausible, ha estat l'objectiu primer.

És una Roses protagonitzada per pescadors, pagesos i petits botiguers, de tall netament popular, menestral, de gent treballadora i humil, alegre i amb un punt, evident, de despreocupació vital, molt sana i necessària. Però també apareixen a les fotografies membres il·lustres de la burgesia local, comerciants decidits per als quals el mar no era un obstacle, sinó la porta al món més gran possible. Són gent de negocis i de política, de goletes i pailebots, de Cuba i de l'Uruguai o, potser, de l'Argentina. És una Roses eminentment republicana, que s'esforça per embellir-se,

per millorar i superar els anys foscos de crisi, com molt bé reportava Carles Pi i Sunyer l'any 1935. Tanmateix, la selecció de les fotografies també posa de manifest que n'és de tossut el passat, com es resisteix a desaparèixer definitivament. De tant en tant encara s'ha escolat un detall que hom creia perdut, alguna fugissera remembrança que el nostre subconscient encara reté: potser és un espai, una façana, la manera de fer d'una persona retratada, un detall qualsevol que semblava passar desapercbut. Són fils que es resisteixen a morir, que ens connecten als avis i les àvies, a allò que ens han deixat.

La proposta recorre la geografia urbana de Roses pels seus carrers estrets i sinuosos, s'abocarà a mar i no oblidarà l'extens rerepaís, que amaga ignotes joies. La voluntat de deixar constància, de fer de fedatari, de tota una colla de fotògrafs ens permet, avui, retrocedir en el temps i reflexionar sobre d'on venim com a societat, què hem estat i què som, i, sobretot, reflexionar sobre com volem ser en el futur.

AUTOR DESCONEGUT / AMR - Col·lecció FUNDACIÓ ROSES HISTÒRIA I NATURA

LA VILA

Els carrers i la gent

L'encarregat municipal escombrava la plaça amb el resinat convenciment que el ball de sardanes tornaria, poques hores després, a deixar-la ben polsosa. Però no importava gens. Roses havia de lluir per la Festa Major: els veïns de la Punta, gent humil, pescadors o petits pagesos, botiguers de poble, menestrals, volien divertir-se; els orgullosos estadants del barri de Roses, burgesos i acabalats, comerciants i negociants, també volien trobar-se. Una vegada més, la vitalitat de Roses, una població múrria i tossuda, s'escampava per la plaça, davant la Riba. Concentrava allò que diàriament discorria pels seus carrers estrets, propers al mar que els acaronava, quan les dones feinejaven silents, la mainada corria xisclant i alguns homes, encorbats, enfilaven cap a la barca o es decidien a pujar coster amunt fins a la feixa. Treballar, fer, construir. És el dia a dia de qualsevol poble. Dones, nens i homes, tots, però, feien viure Roses, perquè eren Roses.

BENET FONOLLERAS BRUNET / AMR - Col·lecció BENET FONOLLERAS BRUNET

ENTRADA A ROSES

A la pàgina del costat, dia de mercat amb un seguit de tamborells aparcats a l'entrada de la vila. La plaça rosinca ha estat un dels principals punts d'intercanvi de la comarca des de temps immemorials per la importància del seu port, receptor i emissor de les mercaderies empordaneses i garrotxines cap a altres mercats mediterranis.

LES CASES BENESTANTS

La façana marítima rosinca va esdevenir a finals del segle XIX un lloc privilegiat en acollir les cases de la burgesia local, i també de la figuerenca i de la barcelonina que tenien els seus orígens a Roses. En primer terme, l'antiga Casa Canals, feta construir pel barceloní Antoni Canals, i a l'esquerra, el portal del carrer de Figueres i la Casa Rahola, construïda el 1881.

JOAN REIXACH CORAL / AMR - Col·lecció JOAN REIXACH CORAL